

ROȘIA MONTANĂ : DEZVOLTARE ECONOMICĂ FĂRĂ CIANURĂ

Rezumat . Dezbaterile din ultimii ani privitoare la oportunitatea proiectului investiției de punere în valoare a zăcămintelor de aur și argint din localitatea Roșia Montană au vizat, precumpănitor , aspectele de ordin economic, ecologic ale viitoarei exploatări și mai puțin posibilitățile ca localitatea să poată evolua spre dezvoltare economico- socială în lipsa exploatării zăcămintelor aurifere.

Lucrarea prezentă oferă o schiță de dezvoltare a Comunei Roșia Montană, criteriile acestei dezvoltări fiind derivate ale conceptului de dezvoltare durabilă.

1. Introducere : avem aur , ce facem cu el ?

Localitatea Roșia Montană (RM) a devenit larg cunoscută și subiect de interes național și chiar european, după ce o firmă străină a concesionat un perimetru ce conține roci aurifere, iar, întâmplător sau nu , statul român și-a închis propria exploatare. Îndoiala în logica stopării activității a fost sugerată de motivele „ oficiale ” oferite de autorități : nu mai există aur, Banca Națională nu vrea să cumpere aurul produs, nu-l putem exporta că nu avem ștampilă, costurile de producție depășesc cotația aurului pe piața mondială, mai ales din cauza prețului energiei electrice etc.

Prezența unei firme ce aducea capital, tehnologie și locuri de muncă putea fi salutară, dacă nu folosea o tehnologie bazată pe cianură, dacă relieful zonei nu ar fi fost iremediabil degradat, dacă zăcămintul nu s-ar fi epuizat integral în 16 ani de exploatare și, esențial, dacă statul român ar fi câștigat semnificativ din punerea în valoare a ultimelor resurse de interes economic ce au rămas neexternalizate.

Numeroasele nereguli evidențiate la obținerea autorizațiilor necesare realizării investiției (a se vedea Formula AS nr.1004, ianuarie 2012), lobbyul ofensiv, agresiv și de multe ori manipulatoriu, influențarea unor decidenți din administrația locală – centrală, conștientizarea societății civile asupra efectelor puternic negative ale exploatării asupra mediului, accidentele produse în practica mondială au fost motive de polarizare a atenției societății civile, specialiștilor, mediului academic, Organizațiilor internaționale, oamenilor de cultură sau a unor locuitori ai localității Roșia Montană care s-au opus promovării investiției.

S-a format opinia, corectă de- altfe, conform studiului de impact, că investiția va duce la depopularea zonei (proces început deja prin relocarea unei părți din populație) și grav, că va fi semnalul exploatării și epuizării rapide a zăcămintelor aurifere din întreg Patrulaterul Aurifer al Munților Apuseni (vezi Proiectul din localitatea Certej).

Pe fundalul acestor dezbateri, într-o economie în involuție, cu deficite bugetare cronice, dependentă de credite externe, cu o populație al cărei venit o situează la periferia ierarhiei statelor europene nu se poate ocoli întrebarea : avem aur, ce facem cu el ?

Răspunsul ar trebui ușor de găsit, apelând la interesul național, așa cum cere și Constituția României la articolul 135 b și anume : „ exploatarea resurselor naturale în concordanță cu interesul național ”. Dar, din nefericire pentru România, interesul național întârzie de 20 ani să fie definit și a fost înlocuit cu alte tipuri de interese fără legătură cu cel național. De pildă, Legea privatizării a fost modificată de 55 ori, imposibil de crezut că interesul național – obligatoriu în acest caz de luat în seamă, s-a schimbat de 55 ori!

În lipsa unui asemenea criteriu de motivare a deciziilor ce privesc viitorul economiei (Seneca : Zeii nu trimit vânt favorabil în pânzele corăbiilor care nu știu încotro să se îndrepte) nu pot fi elaborate strategii de punere în valoare a resurselor naturale / minerale ale României, nu se poate elabora o strategie de dezvoltare națională pe termen lung viabilă și lasă, în lipsa acestora, locul unor decizii discutabile ca efecte economice, sociale, etc.

Într-un spațiu politic, economic – decizional eliptic de definirea interesului național (inclusiv a interesului general, public), de concepte de dezvoltare, de obiective strategice, de politici sectoriale viabile, dar ocupat de prezența unor decidenți incorecți (vezi lobbyul prestat de aceștia în folosul unei firme private), pentru a răspunde la întrebarea de mai sus „, ce facem cu aurul ce-l avem ”, din opiniile celor ce s-au exprimat față de Proiectul de investiții de la Roșia Montană se rețin două și anume :

- a) Punerea în valoare a zăcămintului de aur și argint, continuând tradiția milenară a exploatării zăcămintelor din Munții Apuseni, dar condiționat: a nu se lipsi generațiile umane viitoare de dreptul de a folosi de acest tezaur. Este inacceptabil și în lumina conceptului de dezvoltare durabilă ca zăcămintul (zăcămintele din zonă) să se epuizeze după numai 16 ani. Altă condiție este ca populația din zonă să-și continue viața și în timpul exploatării și după închiderea investiției pe seama integrității ecosistemelor naturale existente. A treia condiție privește distribuția beneficiilor exploatării între locuitorii din zonă, Zona Munților Apuseni, investitor și statul român. Ori, o exploatare similară cu cea propusă pentru Roșia Montană, este dată în funcție de peste zece ani, la Baia Mare, iar beneficiile acesteia pentru partea română sunt departe sau foarte departe de a fi pozitive.

Și, în sfârșit, ultima condiționare privește tehnologia folosită pentru separarea aurului și argintului din minereu care trebuie să fie compatibilă cu cerințele mediului înconjurător: deșeuri biodegradabile, lipsa pericolelor după închiderea investiției. Evident, se exclude recurgerea la cianură, mercur, cariere dechise etc.

- b) Conservarea zăcămintelor aurifere până la găsirea unor tehnologii care să răspundă condițiilor menționate mai sus. Până atunci, ***evoluția și dezvoltarea economiei zonei se va face pe seama resurselor naturale și resurselor umane existente, dezvoltare***

bazată și pe seama activităților manageriale ce pot fi promovate- motor al generării de noi locuri de muncă, stabilizării populației și creșterii eficienței punerii în valoare a ecosistemelor naturale.

O asemenea alternativă a fost detaliată în lucrările cercetătorilor de la Academia Română (1), de Grupul de la ASE pentru salvarea Roșiei Montane (2,3), de cercetători independenți (4) etc. În spiritul acestor abordări se conturează în cele ce urmează, o schiță de dezvoltare a localității Roșia Montană și a Comunei Roșia Montană. (RM).

Dezvoltare economică fără exploatarea aurului

Pentru a realiza obiectivul din titlul de mai sus trebuie cunoscut și pus în valoare potențialul economic actual, dar la parametri superiori de eficiență, promovate activități economice noi, scopul final urmărit fiind atingerea unui nivel de trai ridicat al populației din zonă, stabilizarea populației și introducerii treptate în viața locuitorilor a unor componente tipice populației urbane pentru a încadra localitatea Roșia Montană , Comuna R.M. în spațiul economic, social, cultural tipic începutului de secol XXI în context european.

Un asemenea obiectiv (ambițios poate) de dezvoltare economică ar putea fi edificator și pentru alte zone geografice românești, foste monoindustriale ce încearcă să supraviețuiască.

1.1. Roșia Montană, așa cum este

Comuna Roșia Montană este formată din 15 sate la care se adaugă și localitatea Roșia Montană – centrul administrativ și industrial al Comunei. La Recensământul din 2002, populația totaliza 3865 persoane, număr în continuă scădere în perioada 1997 – 2002 (tabelul 1) ; populație este organizată în 1352 gospodării.

Tabelul 1 Structura Comunei Roșia Montana

Nr.	Sate	Populația în 1997	Populația în 1992	Populația în 1998	Populația în 2002	Distanța față de cel mai apropiat oraș (km)
1	ROȘIA MONTANĂ	1641	1556	1534	-	10
2	BALMOȘEȘTI	102	41	40	-	11
3	BLIDEȘTI	72	103	101	-	12
4	BUNTA	56	41	40	-	9
5	CĂRPINIȘ	351	401	395	-	4
6	COASTA HENȚII	164	141	139	-	5

7	CORNA	338	358	352	-	8,5
8	CURĂȚURI	358	245	241	-	6,5
9	DĂROAIA	270	402	396	-	8,5
10	GARDA BĂRBULEȘTI	141	107	105	-	8,5
11	GURA ROȘIEI	92	106	104	-	8
12	IACOBESȚI	81	54	53	-	9
13	IGNĂȚEȘTI	108	102	101	-	8
14	SOAL	154	119	117	-	10
15	ȚARINA	192	172	170	-	11
16	VĂRTOP	273	198	195	-	8
	TOTAL	4393	4146	4088	3865	

Sursa : Planul strategic de dezvoltare socio-economică al Comunei Roșia Montană 2008-2013,p.13-14

Trebuie reținut că localitatea Roșia Montană face parte dintr-o comună, ale cărei resurse naturale nu sunt de neglijat (tabelul 2) ; celor 1352 gospodării le reveneau 3572 ha teren arabil (2,6 ha / gospodărie) și 25.194 ha pășuni și fânețe (18,6 ha/ gospodărie). Bunurile comune se regăsesc sub formă de islazuri, pădure, lacuri.

Tabelul 2 - Suprafața agricolă în anul 2001

	Total Comună ha	Localitatea Roșia Montană ha
TOTALsuprafață agricolă, din care :	28.706	2.360
• arabilă	3.572	280
• pășuni	14.797	1.088
• fânețe	10.337	938

Cu acest potențial se obțin produse agricole (tabelul 3), predominant cartofi și se susține

Tabelul 3 Producția agricolă în anul 2001

	Total Comună tone	Localitatea Roșia Montană Tone
Porumb boabe	715	5
Cartofi	17.351	2.220
Legume	1.072	223
Fructe	1.666	351
Grâu	205	0

un șeptel (tabelul 4) ce reprezintă 10 capete animale per gospodărie – sursă a unei

Tabelul 4 – Situația șeptelului din gospodăriile populației în anul 2001

	Total Comună capete	Localitatea Roșia Montană capete
Bovine	14.380	1.460
Porcine	4.703	190
Ovine	5.236	280
Păsări	44.590	6.200

producții anuale de 3000 t carne , 165 mii hl.lapte, iar cele 44.500 păsări asigură o producție de 3,5 milioane ouă anual (tabelul 5).

Tabelul 5 – Situația producției zootehnice la nivelul gospodăriilor populației, anul 2001

	Total Comună	Localitatea Roșia Montană
Carne, total greutate vie	3.062 tone	269 tone
Lapte de vacă și bivoliță	165.995 hl	19.495 hl
Lână	10.140 kg	500 kg
Ouă	3.428 mii buc.	495 mii buc

Potențialul economic, după cum se poate vedea, are ca suport existența ecosistemelor naturale (pășuni, fânețe, teren arabil etc.) la care se adaugă îndemânarea oamenilor, tradiția și de multe ori talentul de a le pune în valoare.

Față de înzestrarea cu resurse naturale a altor localități din zonele de deal și munte din România (5), Comuna Roșia Montană are o situație privilegiată (tabelul 6), afirmație justificată prin compararea indicatorului hectar teren arabil / gospodărie în Comuna Roșia Montană (valoare 2,6 ha), comparativ cu 0,79 ha/ gospodărie cât revine unei gospodării din cele 2.844 mii exploatații agricole individuale din România (5,6).

Tabelul 6

Dimensiunile gospodăriilor din Comuna și localitatea Roșia Montană și din agricultura României (anul 2002)

	Numărul populației	Numărul gospodăriilor	Teren,ha		ha / gospodărie	
			Agricol	arabil	Agricol	arabil
Comuna R.M	3865	1352	28.706	3572	7,42	2,6
Localitatea R.M	1450	750	2360	280	1,62	0,37
România – total agricultură	Cca 10 miliarde	4,256 mil	14,30 mil	9,42 mil	3,36	2,27
România din care, gospodării de subzistență	5,917 mil	2,844 mil	2,60 mil	.....	0,93	.....

La ansamblul țării, din numărul total de exploatații agricole de 4.256.152, 90,9% îl reprezintă exploatațiile de subzistență, 7,5% cele de semisubzistență, iar restul sunt cele de tip comercial. Privită în acest spațiu economic, comuna Roșia Montană depășește stadiul de „exploatații de subzistență”, situându-se în categoria celor de „semisubzistență” îndepărtându-se astfel de spectrul sărăciei prezent și peren în zonele de deal și munte .

Producția agricolă a Comunei asigură necesarul de alimente proprii și înregistrează și excedente de carne, lapte, ouă, cartofi (tabelul 7), localitatea R.M. fiind, în schimb, situată sub media Comunei.

Producția agricolă, raportată la locuitor în Comuna și localitatea Roșia Montană

	U.M.	Producție	
		Comuna R.M.	Localitatea R.M.
Bovine	Capete / locuitor	3 - 4	1
Porcine	Capete / locuitor	1	-
Ovine	Capete / locuitor	2 - 3	-
Păsări	Număr / locuitor	11	4
Carne	Kg/ locuitor	702	185
Lapte	hl /locuitor	42,94	9,92
Ouă	t /locuitor	4,4	1,53
Cartofi			

Chiar dacă aceste performanțe sunt foarte bune, specialiștii apreciază că nu ating nivelul potențialului resurselor naturale, valorificând aproximativ numai jumătate din acesta – observație corectă numai în cazul pășunilor și fânețelor. Această constatare se va reține ca un atu la proiectul dezvoltării economiei Comunei și dublarea, pe termen mediu, a veniturilor locuitorilor.

Resursa umană a cunoscut o involuție numerică în întreaga perioadă 1880 – 2002, la data penultimului Recensământ când Comuna totaliza 3866 locuitori, din aceștia 2171 erau apți de muncă și numai din localitatea R.M., numărul acestora era de 756 persoane conform datelor din tabelul 8 . În activități economice erau atrase 1177 persoane (475 din localitatea Roșia Montană), activitatea precumpănitoare era cea minieră (tabelul 9) până în anul 2006 când minele s-au închis, disponibilizând personalul anagajat (cca 700 persoane la data închiderii).

Structura populației totale din comuna Roșia Montană în anul 2002

	Total populație	Resurse potențiale de muncă			Tineri între 0 – 19 ani			Persoane peste 65 ani
		Total	Bărbați	Femei	Total	Băieți	Fete	
Comuna Roșia Montană din care :	3.866	2.171	1.206	965	1.199	595	604	496
Localitatea Roșia Montană	1.360	756	426	330	410	206	204	194

Tabelul 9

Structura resurselor de muncă din comuna Roșia Montană în anul 2002

	Resurse potențiale de muncă								
	Total	Bărbați	Femei	Salariați			Nesalariați		
				Total	Bărbați	Femei	Total	Bărbați	Femei
Comuna Roșia Montană din care:	2.171	1.206	965	1.177	810	365	994	396	598
Loc.Roșia Montană	756	426	330	473	321	152	283	105	178

Sursa : Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice: „ Prezent și perspective de dezvoltare durabilă a zonei Roșia Montană”, vol.11-12, Ed. Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 2003, pag.91

Planul strategic de dezvoltare socio-economică al Comunei Roșia Montană pe perioada 2008 -2013(7) constată că sporul natural al populației se menține în jurul valorii de „ zero”, migrația,după închiderea exploatării a însemnat 573 persoane, iar 130 locuitori sunt navetiști.. Se poate astfel aprecia că cea mai mare parte din personalul disponibilizat în 2006, pentru a supraviețui, a plecat din localitate. Situația este similară cu multe persoane din cele patru milioane ce și-au pierdut slujbele după 1989, preponderent ca urmare a dezindustrializării țării, și

care, în cea mai mare parte a luat drumul străinătății (cca 2,6 milioane), s-au pensionat prematur, sunt șomeri, etc.

Ca apreciere a potențialului economic al comunei Roșia Montană acesta are dimensiuni peste media națională raportată la gospodărie, dar este precumpănit bazat pe resursele naturale, marea industrie ieșind din spațiul economic local.. Localitatea Roșia Montană rămâne în suferință, resursele naturale sunt departe de a-i asigura nevoile de trai la nivelul mediu al gospodăriilor din Comuna Roșia Montană.

2. Scenariu de dezvoltare economică a Comunei Roșia Montană , exclusiv exploatarea aurului

Premisele ce au motivat pe autorii prezentei lucrări să propună un asemenea scenariu au fost următoarele :

- Existența unui potențial de resurse naturale care nu este exploatat la capacitate (capacitatea portantă a ecosistemelor naturale).
- Idei asemănătoare regăsite în studiile, literatura de specialitate (1-4).
- Discuții cu locuitorii din zonă.
- Un studiu amănunțit al activităților economice din zonele de deal și munte din România, ce ar putea fi desfășurate în perspectiva pe termen scurt și mediu. Studiul a fost întocmit sub egida Mișcării pentru Progresul Satului Românesc și însușit de Asociația Comunelor din România (8, 9).
- Analiza activităților economice ce se vor desfășura în Comună se va face pe filiera de valorificare pe circuitul producție-piață, ceea ce înseamnă eficiență la valorificarea resursele, valoarea adăugată, promovarea activităților nonagricole (procesare produse) generatoare de locuri de muncă și de venit suplimentar, punerea în valoare pe fiecare filieră a tradiției și îndemânării locuitorilor.
- Diversificarea producției, asimilarea de culturi, soiuri și specii noi de plante și animale, reconsiderarea activităților ce pot fi desfășurate în incinta gospodăriilor, valorificând, în special, mâna de lucru și îndemânarea femeilor, inclusiv a persoanelor în vârstă care nu mai pot lucra în afara gospodăriei.

Obiectivul scenariului propus este dublarea veniturilor obținute din agricultură pe termen mediu, concomitent cu promovarea activităților non-agricole (de tip predominant industrial) care să preia forța de muncă disponibilă din Comună, în special din localitatea Roșia Montană.

Soluțiile propuse pentru realizarea acestui obiectiv și care pot inspira programe într-o eventuală Strategie de dezvoltare a localității pot fi astfel formulate :

- a) Suprafețele de teren aferente pășunilor, fânețelor și islazurilor comunale vor fi folosite la capacitate, stabilind structura și dimensiunile optime ale șeptelului în condițiile păstrării și ameliorării calității acestei resurse. În structura șeptelului (bovine, ovine, caprine) se va ține seama și de cerințele pieței și de filierele de valorificare a produselor rezultate (lapte, carne, lână).
- b) Introducerea în categoria resurselor naturale ,a masei lemnoase disponibilă din zonă și prelucrarea acesteia la case de vacanță, prefabricate din lemn, mobilă rustică, artizanat, jucării de lemn, vase de bucătărie , eventual mobilă ecologică etc.
- c) Diversificarea profitului agricol. De pildă plantarea a 1-3 mii nuci (sau, 1-2 nuci la o gospodărie), zona fiind favorabilă acestei culturi. Fructele nucului pot fi comercializate pe o piață europeană deficitară, iar pe piața internă pot fi transformate, parțial, în dulceață, băuturi alcoolice, dulciuri. Pepiniera Geoagiu – Județul Hunedoara – oferă puieți de 3 ani, la preț de 12-14 lei/ buc. și care produc fructe după cinci ani. Lemnul nucului poate deveni materie primă la producerea mobilei de lux, artizanatului etc..

Propunerea noastră prevede plantarea nucilor și pe terenul public(marginea drumurilor, terenuri virane, incinta unor instituții publice, caz în care fructele aparțin locuitorilor, iar lemnul, la maturitatea pomului, aparține Primăriei.

O parte din persoanele asistate social pot fi mobilizate la plantarea și îngrijirea nucilor.

Terenurile Comunei sunt favorabile culturilor intensive de fructe de pădure, acestea să fie produse în culturi organizate și nu culese din pădure, distrugând biodiversitatea. *O filieră de prelucrare a fructelor de pădure* poate fi imaginată de la comercializarea acestora în stare proaspătă, la conservarea prin uscare, dulciuri, preparate alcoolice, înghețată, sucuri, siropuri, ceaiuri, extracte de interes medicinal(din măceșe, de pildă). Pentru exemplificare, în Comuna Poiana Trestiei, gospodarul Ion Vasile Moraru a plantat 1000 mp teren cu 500 butași de mure (preț 15 lei/buc.), iar în primul an a obținut 400 – 500 grame/butaș. În anul IV de recoltă a ajuns la aproximativ o tonă pe întreg terenul. Prețul de vânzare este de 10 lei/ kg către procesator sau 15 lei/kg pe piață.

Soiul folosit nu îngheață iarna, nu trebuie stropit, crește în orice zonă, nu face viermi și nu are țepi. Profitul la producția de 3 t/ha a fost de 30.000 lei. Obține produse ca : fructe proaspete și congelate, uscate, vin, țuică, dulceață etc.

Pentru comparație cu alte culturi, la suprafața de 0,5 ha teren, se obțin, în medie, 5 t mure, 7,5 t căpșuni, 3 t zmeură (Evenimentul Zilei – 15 august 2011).

Terenurile virane existente în zonă pot fi cultivate cu cătină, produs mult solicitat la export, dar livrabilă numai în cantități mari.

- d) Procesarea produselor obținute în instalații și miniinstalații amplasate local, optim într-un spațiu amenajat și denumit **Parc agroindustrial** pus la dispoziția întreprinzătorilor ce se anagajează într-o activitate productivă a cooperativelor de producție ce se vor organiza. Pot fi avute în vedere miniabatoare cu secții de procesare a cărnii, la produse finite, instalații de prelucrare a laptelui la produse diverse ca lapte praf, înghețată, brânzeturi, lapte ambalat etc.

Două oportunități așteaptă gospodarii să le pună în valoare : creșterea și mărirea numărului bivolițelor și al caprelor. Primele sunt unele dintre cele mai sănătoase animale de pe glob, din laptele lor se fabrică brânza Mozzarella. Aceste animale nu se îmbolnăvesc de boala vacii nebune, TBC sau bruceloză; laptele nu are colesterol iar procentul de grăsime ajunge la 9%, dublu față de laptele de vacă.

Laptele de capră are ca destinație predilectă obținerea de lapte praf pentru sugari, produs importat astăzi de România.

Deșeurile provenite de la creșterea animalelor, sunt nutrienți valoroși pentru terenul agricol și materie primă pentru instalațiile de biogaz care ar putea asigura o parte din energia necesară locuințelor.

Deșeurile rezultate de la procesarea laptelui, cărnii, la care se adaugă o parte din excedentul de cartofi pot fi dirijate către creșterea porcilor.

- e) Excedentul producției de cartofi poate fi valorificat la obținerea de preparate de tip sticksuri – atât de răspândite pe piață pentru copii.
- f) Reconsiderarea creșterii cailor, acolo unde tractorul sau autovehiculele nu pot ajunge. La nivel european (protagonistă Polonia) se urmărește creșterea numărului cailor pentru tracțiune; caii, ca mijloc de transport nu poluează, se evită recurgerea la petrol, deșeurile organice sunt folosite ca nutrienți sau la alimentarea instalațiilor de biogaz.
- g) Creșterea numărului de oi poate găsi o piață favorabilă în țările cu populație musulmană din Europa (Franța, Germania etc) în afara piețelor tradiționale din lumea arabă. Un semnal pozitiv sunt și cele o mie shaormerii deschise în ultimii ani în România. Filiera valorificării oilor are ca etapă critică pe lanțul acesteia, prelucrarea lânii: în practica europeană se constată o tendință de reducere a utilizărilor maselor plastice sintetice în favoarea fibrelor naturale precum lâna sau utilizării noi ca materiale de construcții fonoabsorbante, termo-absorbante.

- h) Cartofii și fructele de pădure, prin fermentare se transformă în alcool, vin, lichioruri etc..
- i) Refacerea mediului înconjurător afectat de activitățile industriale anterioare generează locuri de muncă, finanțarea acestei activități de reecologizare trebuie asigurată de la bugetul statului conform principiului „ poluatorul plătește ”.
- j) O unitate de confecționare a ambalajelor, alta de transport auto care să asigure livrarea produselor. Depozite sunt necesare, probabil amplasate în Parcul agroindustrial din Comună.
- k) Reconsiderarea activităților economice ce se pot desfășura în incinta gospodăriilor, în special pe seama femeilor și a persoanelor în vârstă. Tradiția a fost foarte bogată în asemenea activități, dar viața modernă, televiziunea, tăierea canalelor de comercializare a produselor pe relația sat – oraș a golit de conținut activitatea în incinta gospodăriei.

Punerea în valoare a acestui potențial uman ar putea însemna desfășurarea unor activități pentru care există, încă, îndemânarea și cunoștințe ca : țesături din lână, artizanat din lemn și cusături, prelucrarea pieilor, dulciuri, conserve, creșterea păsărilor domestice etc.

- l) Creșterea albinelor găsește câmp lung de desfășurare și merită gândirea unei *filiere* proprii de valorificare și obținerea unei game largi de produse. Calitatea de produse ecologice le-ar crește prețul și veniturile populației. O entitate de tip cooperatist la nivelul comunei ar putea pune în valoare această bogăție! Piața Europei este deficitară la acest produs natural.
- m) Activitatea de turism a fost de multe ori invocată ca alternativă la exploatarea aurului, dar, în opinia noastră, trebuie făcute câteva precizări :
  - Turismul convențional, cum este perceput și practicat în România va avea limite relativ restrânse de succes în comuna Roșia Montană ,deoarece zona este situată departe de așezări urbane cu populație numeroasă, infrastructura necesară (transport, cazare, etc.) precară.
  - Complementar acestei forme de turism se propun forme noi, moderne, specifice zonei, cu ocupare tot timpul anului și cu largă implicare a locuitorilor. Asemenea forme de turism pot fi astfel gândite :
    - „ bunici de vacanță”, sau familii din comună care să primească în gazdă, pe timpul vacanței, copiii de la oraș;
    - Stagii de convalescență pentru persoane din mediul urban;
    - Activități interactive în gospodărie, câmp, creșterea vitelor;
    - Ucenicie pe lângă meșteșugarii din Comună;

- Organizare de tabere pentru copii și tineret, inclusiv cu participare internațională;
  - Idem pentru persoane cu dizabilități, deschise pe tot timpul anului;
  - „Căutători de aur” cu șaitrocul în perimetre prestabilite;
  - Case de retragere pentru persoane în vârstă, sub diferite forme de organizare, inclusiv în gospodăriile proprii;
  - Cămine pentru bătrâni organizate pe lângă (în grija) așezămintelor religioase din comună;
- Și alte 100 de idei posibile.....

Concretizarea propunerilor de dezvoltare economică a Comunei

De la început trebuie așteptat ca sprijinul statului în acest proces de reconsiderare a economiei rurale la nivelul secolelor XXI, să fie minim, concretizându-se tendința din ultimii 21 ani. Speranța, motorul realizării obiectivului strategic și acțiunilor derivate acesteia o formează locuitorii, motivarea acestora pentru a-și dubla veniturile (într-o primă etapă) și a accede astfel la un nivel de trai mai ridicat care să se apropie de cel european (pe termen mediu și lung).

Entitatea organizatorică este esențială și critică în prezent, pentru realizarea Strategiei de dezvoltare a Comunei: Primăria, autoritățile locale cu greu ar deveni Comandamentul de” ***punere în mișcare***” a populației în vederea realizării obiectivului dublării veniturilor acesteia. Slăbiciunea Primăriilor – veche de 60 – 70 ani, este dată de politizarea excesivă a aleșilor, aderența slabă a primarilor la interesele Comunei(de multe,ori, Primarii provin din afara Comunei) și de calitatea intrinsecă a aleșilor: profesională, morală etc.

Probabil că în această etapă (până la modernizarea administrației locale și centrale), va trebuie ajutată Comuna cu un Comandament mixt: Primărie+ specialiști, ultimii putând fi desemnați de Camerele Agricole, Direcțiile agricole județene, firme private de consultanță etc. Pe termen mediu se presupune că Primăriile vor deveni realmente, Comandamentul Comunei aplecat asupra intereselor oamenilor și nu pioni în jocul politic.

Presupunând această etapă rezolvată prioritățile Comandamentului (Primăriei) sunt :

- Conturarea unei perspective asupra viitorului comunei, privită pe termen scurt, mediu și lung;
- Schițarea (prin forțe proprii ; sau de către o firmă de specialitate) a unei strategii de dezvoltare a Comunei;
- Comunicare cu locuitor pe tema: de ce se urmărește evoluția comunei în afara exploatării aurului ?
- Discutarea schiței Strategiei cu toți locuitorii, îmbunătățirea acesteia și aprobarea ei ce devine *Strategia de dezvoltare*, înțeleasă și aprobată de cea mai mare parte a locuitorilor. Nu avem la nivel de țară un asemenea exercițiu, el trebuie învățat și pus în practică. Strategia Comunei RM poate fi considerată un experiment cu aplicație largă în comunele din România și, ca atare, ar trebui urmărită de toți cei interesați în procesul evoluției mediului rural.
- Defalcarea strategiei pe programe, acțiuni, responsabili, perioade. Stabilirea eforturilor necesare realizării acțiunilor (măsurilor) ca resurse umane, materiale (financiare), necesare, priorități, obținere avize, contribuții proprii și atrase etc.
- Corespunzător fiecărei acțiuni se pun în evidență și efectele scontate – componente ale obiectivului general al Strategiei. Consilierii din Primărie vor răspunde de programe, fiind antrenați și funcționari ai statului din instituțiile locale ale acestuia, oameni de afaceri din comună, gospodari recunoscuți prin priceperea lor, cadre militare demobilizate (cunoscute prin spirit organizatoric, responsabilitate și seriozitate), reprezentanți ai Cultelor și ai comunității române din comună etc.
- Dată fiind importanța unui asemenea demers pentru întreaga agricultură românească din zonele de deal și situate pe de o parte și interesul Uniunii Europene pentru menținerea și consolidarea micilor gospodării rurale, pe de altă parte, se poate ținti accesarea fondurilor europene nerambursabile și expertiza în elaborarea și concretizarea Strategiei de dezvoltare a Comunei. Instituțiile statului, Banca Agricolă, Consiliul Județean ar putea juca rolul de lobby pe lângă Uniunea Europeană pentru a face cunoscut proiectul economic al Comunei Roșia Montană.
- Colaborarea cu comunele alăturate, cu cele amenințate de investiții păguboase, periculoase în exploatarea aurului, în scopul abordării după principii comune a procesului dezvoltării economice. S-ar asigura un schimb de experiență continuu, întrajutorare în realizarea obiectivelor și programelor, s-ar colabora pe plan economic în sensul optimizării capacităților de procesare a produselor agricole, comercializării produselor finite, schimb de specialiști etc.
- Strategia are și programe ce concură la reușita acesteia ca, de pildă:

- Înființarea de școli profesionale;
- Modernizarea unităților de învățământ din zonă și prevederea de internate pe lângă acestea.
- Curricula școlară să conțină informații și cunoștințe necesare economiei comunei .
- Studiarea posibilității înființării unei școli cu clasele 1-8 pentru copii supradotați din zonă; stabilizarea personalului didactic.
- Analiza oportunității amplasării unor microhidrocentrale pe râurile din zonă și obținere de energie electrică ieftină;
- Oportunitatea realizării de crescătorii de păstrăvi și includerea lor într-o filieră de valorificare.
- Desemnarea unei (unor) suprafețe de teren pentru concesionare în vederea construirii de case de vacanță, desfășurarea unor activități de divertisment etc.

În loc de încheiere : șanse de succes ale Strategiei

Sunt reale piedici în dezvoltarea unei localități rurale din România, conform unor obiective strategice prestabilite. Cadrul general în care evoluează agricultura este instabil, înregistrând terenuri nelucrate, de ordinul milioanei hectare, vânzarea a circa 0,8 milioane ha către străini, sate în curs de depopulare, îmbătrânirea populației rurale, desființarea canalelor de comercializare a produselor agricole, concurența hipermarketurilor și, cel mai grav, lipsa de interes a decidenților de la nivel central la nivel local asupra destinului mediului rural.

La nivel mondial, 60 – 80% din necesarul de alimente este asigurat de mica gospodărie rurală, observație ce încurajează propunerea ca o localitate precum Comuna Roșia Montană să încerce să se dezvolte în spațiul economic actual după o strategie care să pună în prim plan veniturile locuitorilor și valorificarea eficientă a resurselor naturale.

Exercițiul prezentat mai sus arată că sunt posibilități reale de creștere a veniturilor gospodarilor printr-o organizare mai bună a producției agricole și prin procesarea produselor care, prin valoarea adăugată, se regăsește ca venituri suplimentare și crearea de noi locuri de muncă.

Instrumentele de bază pentru reușita strategiei pot fi considerate următoarele :

- **Organizarea Comandamentului comunal.**
- **Elaborarea unei Strategii care să motiveze populația în realizarea ei .**

- **Organizarea Parcului Agro-industrial** și ofertă de facilități pentru investitori, cu predilecție pentru emigranții din comună ce se întorc și vor să-și deschidă o afacere proprie.
- **Înființarea Băncii Locale de Credit** care să colecteze excedentul de bani al persoanelor ce au lucrat în străinătate, al populației din zonă, al altor persoane fizice sau juridice.
- **Organizarea formelor corporatiste de producție**, procesare și desfacere (comercializare) produse fără de care dezvoltarea economiei locale nu este posibilă. Forța de muncă tânără poate face această schimbare pentru a racorda economia locală la comerțul național – european.
- **Modificări ale unor mentalități** sau deprinderi întâlnite încă în mediul rural ca : alcoolismul, tabagismul, hoția, corupția autorităților, lenea, lipsa de inițiativă, neasumarea riscurilor, lipsa competiției.

Speranța în mobilizarea locuitorilor din zonă pentru a-și croi singuri viitorul își are rădăcinile în firea locuitorilor, rezistența, dârzenia și înțelepciunea acestora, determinarea, toate acestea concentrate în îndemnul unui moț din Zonă – care pune în mișcare populația Munților Apuseni cu îndemnul : No, gata ! No, hai !

La depărtare de un secol și jumătate de îndemnul lui Avram Iancu se mai poate oferi un citat din cartea de Biologie a copiilor noștri : „ *organismele care nu se autoorganizează , dispar, mor*”.

BIBLIOGRAFIE

1. Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice : prezent și perspective de dezvoltare durabilă zonei Roșia Montană, Vol.11-12 Editura : Centrul de Informare și Documentare Economică, București 2003.
2. Paul Bran (coord): Componenta ecologică a strategiei de dezvoltare economică a zonei Munților Apuseni, Editura ASE București 2003.
3. Paul Bran (coord) : Dimensiunea economică și impactul de mediu ; studiu de caz – Roșia Montană, Editura ASE București 2004
4. < <http://www.romaniacurată.ro/Ifort-colorblackgt.scenarii-de-evoluție-economică-în-cazul-aplicării-p-2083.htm>>

5. Morărescu Viorel > Transformarea micilor exploatații agricole „tărănești” în exploatații agricole familiale – baza agriculturii durabile multifuncționale în România, Editura Alma Print, Galați 2008.
6. Florina Bran (coord): Supraviețuirea – paradigma unui viitor durabil, Editura Economică București 2011 p.154.
7. Primăria Comunei Roșia Montană : Planul strategic de dezvoltare socio-economică al Comunei Roșia Montană, 2008 – 2013.
8. Corneliu Leu, Manea Gheorghe : Dincolo de alarmă ; cine va hrăni România ? în < [http: //carte și carte/ portaleu/p.1 php?](http://carte și carte/ portaleu/p.1 php?). Nr.=4 II content >, 15 nov.2009
9. Manea Gheorghe : Cine hrănește România ? în Economistul 1-10 iunie 2009

Autori:

Prof.univ.dr Florina Bran
Conf.univ.dr. Carmen-Valentina Rădulescu
Conf.univ.dr. Ioan Ildiko
Cecetător , ing Gheorge Manea